

Јелена Д. Матијашевић-Обрадовић
Правни факултет за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду

Маја С. Ковачевић
Факултет за економију и инжењерски менаџмент,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду

ПОСЛОВИ ОСИГУРАЊА И ОБЕЛЕЖЈА УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ, УЗ ОСВРТ НА ОБЛИКЕ ПРИВРЕДНОГ КРИМИНАЛИТЕТА У ОСИГУРАЊУ

Сажетак

Имајући у виду основну тему, у раду су на почетку анализирана актуелна решења Закона о осигурању у вези са пословима осигурања, те решења Закона о облигационим односима у вези са основним обележјима уговора о осигурању. Потом је учињен табеларни приказ највећих друштава за осигурање у Србији, заснован на критеријумима Народне Банке Србије као надзорне инстанце над пословањем друштава за осигурање, попут структуре портфеља осигурања и билансне суме, а за период трећег тромесечја 2017. године. Посебан одељак рада посвећен је и облицима привредног криминалитета у области осигурања, јер треба имати у виду да бројни облици незаконитости у поступању могу постојати како на страни осигуравача, тако и на страни осигураника. У контексту свега што је у раду анализирано, у закључку је истакнут значај инструмента контроле законитости пословања друштава за осигурање, који је на нивоу Европске уније почео са применом 2016. године. Реч је о ЕУ Директиви Солвентност II, као веома модерном систему надзора осигурања. Имплементацијом и применом ЕУ легислативе у области осигурања, чини се значајан корак у приближавању сектора осигурања у Републици Србији и сектора осигурања у Европској унији.

Кључне речи: осигурање, Закон о осигурању, уговор о осигурању

гурању, осигуравајућа друштва, Солвентност II, привредни криминалитет.

1. УВОД

Економски односи у савременом друштву засновани су на слободној тржишној утакмици, и као такви, значајно су условљени бројним факторима који уређују промет роба и услуга, и који, самим тим, могу условити одређене економске, па и социјалне штетне последице по учеснике на тржишту. Осигурање стога представља веома динамичну делатност која се, како легислативно, тако и оперативно, у реалној примени, континуирано прилагођава потребама материјалне заштите од ризика.

Обезбеђујући унапред материјална средства, осигурање омогућава брзу обнову економских добара која би, у случају наступања одређених догађаја, односно одређеног уговорног случаја, била уништена или оштећена. Осигурање обезбеђује и материјалну накнаду појединцима и њиховим породицама који су се осигурали и тако заштитили од одређених догађаја у животу, као што су болест, смрт и слично.¹ Такође, осигурањем имовине и лица, предузете су мере за спречавање и сузбијање ризика који угрожава осигурану имовину и лица.² Стога се појам осигурања може тумачити двојако: као репаративна накнада (у смислу репарације насталих штета) и као превентивна реакција (јер обухвата предузимање мера за спречавање ризика који угрожавају осигурану имовину и лична добра).³ У контексту реченог, Пак наводи да се стабилан економски развој државе и социјална сигурност њених грађана не могу обезбедити без заштите од ризика која се спроводи закључивањем уговора између осигуравача и осигураника, а који треба да задовољи њихове потребе.⁴

Имајући у виду тему рада, у наставку ће бити анализиране актуелне законске одредбе у вези са пословима осигурања и основним обележјима, те карактеристичним врстама уговора о осигурању. Потом ће бити учињен осврт на листе највећих друштава

1 Славко Царић, Мирослав Витез, Маријана Дукић-Мијатовић, Јанко П. Веселиновић, *Привредно право*, Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад, 2016, стр. 231.

2 Славко Царић, Мирослав Витез, Вук Раичевић, Јанко П. Веселиновић, *Привредно право*, Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад, 2011, стр. 225.

3 Исто.

4 Андреј Пак, *Закључење и престанак уговора о осигурању*, докторска дисертација, Универзитет Едуконс, Факултет за европске правно-политичке студије, Нови Сад, 2016, стр. 15.

за осигурање у Србији, имајући у виду критеријуме Народне Банке Србије (у даљем тексту: НБС), попут структуре портфеља осигурања и билансне суме, а за период трећег тромесечја 2017. године. На крају, а пре закључних разматрања, биће речи о облицима привредног криминалитета у области осигурања.

2. ЛЕГИСЛАТИВНИ ТРЕТМАН ПОСЛОВА ОСИГУРАЊА

Према одређењу Закона о осигурању⁵ (у даљем тексту: ЗО), послови осигурања уз саосигурање, послове реосигурања, послове посредовања у осигурању и послове заступања у осигурању, чине делатност осигурања. Послови осигурања су закључивање и извршавање уговора о животном и о неживотном осигурању, осим о обавезном социјалном осигурању (члан 5. ЗО). Изричито законско одређење тиче се принципа добровољности. Наиме, члан 4. ЗО је одређено да је осигурање имовине и лица добровољно, а обавезно је само у случајевима прописаним законом.

Врсте животних осигурања према члану 8. ЗО су: 1) осигурање живота, које покрива: осигурање живота за случај доживљења; осигурање живота за случај смрти; осигурање живота за случај смрти и доживљења; осигурање живота с повратом премије; 2) осигурање за случај венчања и рођења; 3) рентно осигурање; 4) допунско осигурање уз осигурање живота, које покрива: допунско осигурање од последица незгоде уз животно осигурање; допунско здравствено осигурање уз животно осигурање; 5) животна осигурања из тач. 1), 2) и 3) везана за јединице инвестиционих фондова; 6) тонтине, које представљају осигурање у коме се осигураници договоре да ће заједнички капитализовати своје доприносе и тако капитализовану имовину поделити између оних осигураника који доживе одређену старост, односно између наследника умрлих осигураника; 7) осигурање с капитализацијом исплате, које се заснива на актуарским обрачунима и у коме осигураник као замену за једнократну или периодичну уплату премије прима исплате у одређеној висини у одређеном периоду.

Врсте неживотних осигурања, према члану 9. ЗО су: 1) осигурање од последица незгоде, укључујући и осигурање од повреда на раду и професионалних обољења, које покрива: уговорену новчану накнаду за случај незгоде; накнаду уговорених трошкова за случај незгоде, комбинацију претходно наведених исплата; исплату због последица повреде или оштећења здравља или због смрти путника; 2) добровољно здравствено осигурање, које покрива: уговорену

⁵ Закон о осигурању – ЗО, „Службени гласник РС“, број 139/14.

новчану накнаду за случај болести; накнаду уговорених трошкова лечења; комбинацију претходно наведених исплата; 3) осигурање моторних возила, које покрива штете на моторним возилима на сопствени погон, осим шинских возила, и на возилима без сопственог погона, односно које покрива губитак тих возила; 4) осигурање шинских возила, које покрива штете на шинским возилима, односно губитак тих возила; 5) осигурање ваздухоплова, које покрива штете на ваздухопловима, односно губитак ваздухоплова; 6) осигурање пловних објеката, које покрива штете на пловним објектима, односно губитак тих објеката (морских, речних, језерских и каналских); 7) осигурање робе у превозу, које покрива штете на роби, односно губитак робе без обзира на врсту превоза; 8) осигурање имовине од пожара и других опасности, које покрива штете на имовини које настану услед пожара, експлозије, олује и других природних непогода, атомске енергије, клизања и слегања тла, осим штета које покривају осигурања из тачака од 3) до 7); 9) остала осигурања имовине, која покривају штете на имовини настале због лома машина, провалне крађе, лома стакла, града, мраза или других опасности, осим штета које покривају осигурања из тачака од 3) до 8); 10) осигурање од одговорности због употребе моторних возила, које покрива све врсте одговорности због употребе моторних возила на сопствени погон на копну, укључујући и одговорност при транспорту; 11) осигурање од одговорности због употребе ваздухоплова, које покрива све врсте одговорности због употребе ваздухоплова, укључујући и одговорност при транспорту; 12) осигурање од одговорности због употребе пловних објеката, које покрива све врсте одговорности због употребе ових објеката, укључујући и одговорност при транспорту; 13) осигурање од опште одговорности за штету, које покрива остале врсте одговорности; 14) осигурање кредита, које покрива: ризик од неплаћања, односно кашњења у плаћању због несолвентности или других догађаја или поступака; извозне кредите и остале ризике повезане са извозом, трговином и улагањима на домаћем и страном тржишту; кредите који се исплаћују у ратама; хипотекарне и ломбардне кредите; пољопривредне кредите; остале кредите и зајмове; 15) осигурање јемства, које гарантује непосредно или посредно испуњење обавеза дужника; 16) осигурање финансијских губитака, које покрива финансијске губитке због: губитка запослења, недовољних прихода, лошег времена, изгубљене добити, непланираних општих трошкова, непланираних трошкова пословања, губитка тржишне вредности, губитка закупнине, односно прихода, посредних пословних губитака, осталих непословних губитака, осталих финансијских губитака; 17) осигурање трошкова правне заштите,

које покрива судске трошкове, трошкове адвоката и друге трошкове поступка; 18) осигурање помоћи на путовању, које покрива помоћ лицима која наиђу на проблеме на путовању, односно у другим случајевима одсутности из пребивалишта или боравишта.

Надзор над обављањем делатности осигурања врши НБС, која у пословању друштва за осигурање оцењује законитост обављања делатности осигурања, примену система управљања у друштву и правила о управљању ризиком, као и примену правила струке осигурања и актуарске струке, добрих пословних обичаја и пословне етике (члан 13. ЗО).

3. ОБЕЛЕЖЈА И ВРСТЕ УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ

Значајан легислативни извор за уговор о осигурању, поред Закона о осигурању јесте и Закон о облигационим односима⁶ (у даљем тексту: ЗОО). У области закључења уговора о осигурању, разликују се две врсте осигурања: осигурање имовине и осигурање лица.

Чланом 897. ЗОО одређено је да се уговором о осигурању обавезује уговарач осигурања да плати одређени износ организацији за осигурање (осигуравач), а организација се обавезује да, ако се деси догађај који представља осигурани случај, исплати осигуранику или неком трећем лицу накнаду, односно уговорену своту или учини нешто друго.

Послове осигурања обавља друштво за осигурање, које се оснива као акционарско друштво или као друштво за узајамно осигурање. Друштво за осигурање може обављати послове само оних врста осигурања за које је добило дозволу НБС (члан 20. ЗО). Другим речима, друштво за осигурање представља заједницу осигурања, односно заједницу ризика у којој лица која уговарају осигурање, на начелу узајамности и солидарности, удружују одређене новчане износе који служе за њихово одговарајуће обештећење или другу врсту намирења у случају остварења осигураног ризика.⁷

Са становишта осигуравача, послови осигурања дакле, увек представљају обављање његове привредне делатности. Да ли ће одређени посао осигуравача бити привредноправног или грађанскоправног карактера зависи од тога ко се јавља као лице са којим осигуравач уговара осигурање. Уколико се уговор закључује са неким привредним субјектом, онда се ради о привредноправном

6 Закон о облигационим односима – ЗОО, Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, Службени лист СРЈ, бр. 31/93 и Службени лист СЦГ, бр. 1/2003 – Уставна повеља.

7 Славко Царић, Мирослав Витез, Маријана Дукић-Мијатовић, Јанко П. Веселиновић, нав. дело, стр. 232.

послу. Уколико се пак уговор закључује са физичким лицем, онда се ради о грађанскоправном послу.⁸

Догађај с обзиром на који се закључује осигурање (осигурани случај) мора бити будући, неизвештан и независан од искључиве воље уговарача (члан 898. ЗОО). Уговор о осигурању је закључен кад уговарачи потпишу полису осигурања или листу покрића (члан 901. ЗОО).

Сумирајући претходно речено, уговор о осигурању по својим карактеристикама спада у двострано обавезне и теретне уговоре, са адхезионим карактером, именоване уговоре, уговоре са трајним извршењем обавеза које доспевају sukcesивно (плаћање премија у више анuitета), алтернативне уговоре, и по правилу, формалне уговоре.⁹

Постоји више критеријума према којима се разликују врсте уговора о осигурању. Неке карактеристичне поделе врста осигурања су:

1. Према основу настанка, разликује се: добровољно осигурање (настаје на основу уговора о осигурању које уговорне стране закључују по својој слободној вољи) и обавезно осигурање (настаје по основу самог закона у одређеним ситуацијама, нпр. обавезно осигурање путника у јавном превозу од последица несрећног случаја, обавезно осигурање корисника, односно сопственика моторног возила од одговорности за штету причињену трећим лицима, итд.);

2. Према броју предмета, разликује се: индивидуално осигурање (где је осигураник индивидуално лице) и колективно осигурање (у коме се истовремено једним уговором осигурава више лица);

3. Према предмету осигурања разликује се: осигурање имовине (које има за предмет неку материјалну вредност, процењиву у новцу, као што је осигурање ствари, робе у транспорту, итд.) и осигурање лица (које има за предмет одређену нематеријалну вредност, која се не може изразити у новцу, као што су живот човека, његова радна способност, итд.);

4. Према начину организовања осигурања, разликује се: премијско осигурање (где осигураници на основу уговора о осигурању са осигуравачем плаћају овом премију осигурања, из које он покрива реализоване осигуране случајеве) и узајамно осигурање (које представља образовање фонда одређене групе из којег се врши исплата ако се деси осигурани случај).¹⁰

Од послова осигурања, потребно је разликовати саосигурање

8 Славко Царић, Мирослав Витез, Јанко П. Веселиновић, *Привредно право*, Привредна академија, Нови Сад, 2006, стр. 216.

9 Славко Царић, Мирослав Витез, Вук Раичевић, Јанко П. Веселиновић, нав. дело, стр. 225.

10 *Исто*, стр. 226.

и реосигурање као посебне категорије. Наиме, према члану 6. ЗО, уговор о осигурању може се закључити и с више друштава за осигурање која су се споразумела о заједничком сношењу и расподели ризика (саосигурање). Друштво за осигурање може саосигуравати ризике само из оних врста осигурања за које је добило дозволу НБС. Према члану 7. ЗО, послови реосигурања су закључивање и извршавање уговора о реосигурању којим се осигурани вишак ризика изнад самопридржаја друштва за осигурање преноси у реосигурање. Самопридржај друштва за осигурање је део износа уговором преузетих ризика који друштво увек задржава у сопственом покрићу и који може да покрије својим средствима. Друштво за осигурање је дужно да увек задржи део ризика у самопридржају.

4. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА И ПРИКАЗ НАЈВЕЋИХ ДРУШТАВА ЗА ОСИГУРАЊЕ У СРБИЈИ, ПРЕМА КРИТЕРИЈУМИМА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

НБС врши надзор над обављањем делатности осигурања, односно надзор над пословањем друштава за осигурање, друштва за реосигурање, друштва за посредовање у осигурању, друштва за заступање у осигурању, заступника у осигурању и над обављањем послова заступања у осигурању од стране правних лица. НБС у обављању послова сарађује с надзорним и другим надлежним органима у Републици и иностранству, као и с међународним организацијама (члан 187. ЗО).

Надзор над пословањем друштва за осигурање врши се: непосредном контролом пословања друштва за осигурање, или пак посредном контролом – анализом, праћењем и контролом извештаја и друге документације коју друштво доставља НБС, као и других података о пословању друштва којима НБС располаже (члан 189. ЗО).

Надзор НБС над пословањем друштва за осигурање, према члану 188. ЗО, обухвата између осталог, обављање делатности осигурања, усклађеност општих аката и аката пословне политике друштва са законом и другим прописима који се односе на делатност осигурања, законитост рада друштва, тржишно понашање друштва према кориснику услуге осигурања, спровођење политике саосигурања и реосигурања, и друге послове друштва за осигурање.

Према Извештају НБС, на крају трећег тромесечја 2017. године (у даљем тексту: ТЗ 2017. године), у Србији је пословало 21 друштво за осигурање, што је за два друштва мање него у истом периоду претходне године.

Искључиво пословима осигурања бави се 17 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се четири друштва, искључиво неживотним осигурањем седам друштава, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава.¹¹

Имајући у виду структуру портфеља осигурања, у наредној табели је приказана ранг-листа пет највећих друштава за осигурање у Србији за период ТЗ 2017. године.

Табела 1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање за период ТЗ 2017. године, према критеријуму структуре портфеља осигурања (у млн дин, у %)*

30.09.2016.				30.09.2017.			
Осигур. кућа	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Промена ранга
Према критеријуму укупне премије							
Дунав	17768	26,6	1	19642	27,7	1	-
Generali	15196	22,8	2	14949	21,1	2	-
ДДОР	7982	12,0	3	8607	12,1	3	-
Wiener	6273	9,4	4	7802	11,0	4	-
Триглав	3192	4,8	5	4103	5,8	5	-
Према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	16745	32,7	1	18524	33,7	1	-
Generali	9948	19,4	2	10565	19,2	2	-
ДДОР	7243	14,1	3	7617	13,9	3	-
Wiener	3349	6,5	4	4587	8,3	4	-
Триглав	3028	5,9	5	3749	6,8	5	-
Према критеријуму премије животних осигурања							
Generali	5248	33,9	1	4384	27,5	1	-
Wiener	2924	18,9	2	3215	20,2	2	-
Grawe	2270	14,7	3	2531	15,9	3	-
Societe Gen.	747	4,8	6	1323	8,3	4	раст
Уника жив.	1321	8,5	4	1262	7,9	5	пад
Дунав	1023	6,6	5	1118	7,0	6	пад

*Извор: Народна банка Србије, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, *Извештај за треће тромесечје 2017.*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_6/izvestaji/izv_III_2017.pdf, 19/01/2018

¹¹ Народна банка Србије, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, *Извештај за треће тромесечје 2017. године*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_6/izvestaji/izv_III_2017.pdf, 19/01/2018

Имајући у виду билансну суму (која је на крају ТЗ 2017. године за сва друштва за осигурање и реосигурање у Србији износила 233,4 млрд динара, односно 1.955 млн евра или 2.304 млн америчких долара, а према средњем курсу НБС на дан 30.09.2017. године)¹², у наредној табели је приказана ранг-листа пет највећих друштава за осигурање у Србији за период ТЗ 2017. године, полазећи управо од овог критеријума.

Табела 2. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање за период ТЗ 2017. године, према критеријуму билансне суме (у млн дин, у %)*

30.09.2016.				30.09.2017.			
Осигур. кућа	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Промена ранга
Generali	50443	25,4	1	56592	25,8	1	-
Дунав	35449	17,9	2	39399	18,0	2	-
Wiener	27547	13,9	3	33691	15,4	3	-
Grawe	22986	11,6	4	24964	11,4	4	-
ДДОР	16722	8,4	5	18127	8,3	5	-

*Извор: Народна банка Србије, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, *Извештај за треће тромесечје 2017.*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_6/izvestaji/izv_III_2017.pdf, 19/01/2018

5. ОБЛИЦИ ПРИВРЕДНОГ КРИМИНАЛИТЕТА У ОСИГУРАЊУ

Када се говори о злоупотребама у области осигурања, треба имати у виду да незаконитост у поступању може постојати како на страни осигураваача, тако и на страни осигураника.

У Србији плодно тле за криминалне радње у осигурању свакако представља корупција у коју су често уплетени и радници осигуравајућих друштава. У таквим околностима, држава је фактички беспомоћна у односу на бројне могуће модалитете криминалних радњи из области осигурања.

Према Јовановићу, уобичајени облици незаконитог поступања осигураника најчешће обухватају „надувавање” стварних одштетних захтева, лажно приказивање чињеница у пријави или упитнику за осигурање, подношење одштетних захтева за телесне повреде

¹² Исто, стр. 6.

или штете које се никада нису десиле, односно инсцениране или измишљене незгоде. Новији облик злоупотреба у области осигурања јесте продаја полисе осигурања од стране осигураника на секундарном тржишту преко трећег лица, тј. компаније која је специјализована за куповину полиса које су још на снази (САД, Велика Британија, Немачка, Јапан и Француска).¹³

Када је реч о злоупотребама у осигурању од стране предузећа и других правних лица, могућности су бројне и обухватају како активне поступке (намерно проузроковање штета широком кругу субјеката (потрошачи, запослени, пословни сарадници,...)), тако и пасивне поступке (непредузимање мера заштите према запосленима, иако је присутан конкретан ризик у обављању делатности, непредузимање одређених заштитних механизма у току испоруке робе, итд.).

Незаконитост у поступању пак може постојати и на страни осигураваача. Поједини аутори стога у овом контексту чине осврт на одређене клаузуле уговора о осигурању које могу нанети знатне штете потрошачима. Наиме, реч је о непоштеним клаузулама у потрошачким уговорима.

Будући да се већина уговора о осигурању заснива на општим условима и клаузулама осигурања, као и то да се правила о заштити потрошача од непоштених клаузула примењују на све уговорне односе, ова правила ипак, могу да врше посебно важан утицај код уговора о осигурању.¹⁴ Нема сумње да је правни положај потрошача постао једна од најважнијих тема на тржишту осигурања у целој Европи. Ово се односи на све аспекте који могу да буду проузроковани или да су повезани са макроекономским и микроекономским изазовима и променама на тржиштима. Директива Савета 93/13/ЕЕС од 5. априла 1993. године о непоштеним клаузулама у потрошачким уговорима¹⁵ наводи да је клаузула о којој се не преговара појединачно непоштена ако, супротно принципу савесности и поштења, ствара велику неравнотежу у правима и обавезама уговорних страна у уговору и то на штету потрошача.¹⁶

13 Слободан Јовановић, „Моралност у осигурању и друштвено одговорно понашање – стварност или циљ којем се тежи“, у зборнику: *Право осигурања Србије у транзицији ка европском (ЕУ) праву осигурања* (приредили Пјерпаоло Марано, Слободан Јовановић, Јасмина Лабудовић Станковић), Удружење за право осигурања Србије, Београд, 155-168, 2013, стр. 160-161.

14 Angelo Borselli, „Unfair Terms in Insurance Contracts“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 10, бр. 2/2011, 36-42, стр. 36.

15 Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, *Official Journal of the European Communities*, L 95/29.

16 Anna Tarasiuk-Flodrowska, „Klauzule zloupotrebe u potrosackim ugovorima i ugovoru o osiguranju – Najnoviji trendovi u Evropi“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење

У смислу реченог, друштвено одговорно и морално понашање друштва за осигурање подразумева уздржавање од одређених поступака, али исто тако и проактиван приступ у одређеним областима. Тако се у погледу уздржавања од одређених поступака може говорити о уздржавању од: дискриминације осигураника у погледу могућности закључења осигурања по одређеним условима осигурања,¹⁷ безразложног отезања са исплатом надокнаде из осигурања, одбијања обавезе надокнаде осигураног случаја услед разлога који нису имали никаквог утицаја на узрочно-последични низ догађаја, и др. Са друге стране, проактивно понашање друштва за осигурање односи се на: продају и маркетинг производа осигурања, откривање превара у осигурању, решавање приговора уговарача осигурања, обука запослених и професионално усавршавање и др.¹⁸

ЗАКЉУЧАК

Како је на почетку рада речено, одредбе чл. 5 ЗО дефинишу послове осигурања као закључивање и извршавање уговора о животном и о неживотном осигурању (осим у случају обавезног социјалног осигурања). Другим речима, продаја услуга осигурања се обавља путем закључења уговора између друштва за осигурање и оних лица којима је потребна заштита од различитих ризика.

Анализирајући поједине аспекте актуелних легислативних одређења у вези са пословима осигурања и основним обележјима уговора о осигурању, те могућих злоупотреба као саставних феноменолошких форми привредног криминалитета у области осигурања, долази се до става да је један од основних услова за ваљаност уговора о осигурању заправо постојање интереса да не настане осигурани случај. У супротном, циљ закључења уговора о осигурању не би био заштита од ризика, већ стицање противправне користи. У овом контексту, а надовезујући се на све што је у раду речено, неопходно је поменути значајан инструмент контроле законитости пословања друштва за осигурање, који је на нивоу Европске уније почео са применом 2016. године. Реч је о ЕУ Директиви Солвентност II¹⁹. Наиме, на основу Директиве Солвент-

за право осигурања Србије, Београд, год. 13, бр. 1/2014, 21-30, стр. 22.

17 Марано Пјерпаоло, „Полна дискриминација у приватним уговорима о осигурању и право ЕУ“, у зборнику: *Изазови усклађивања права осигурања Србије са европским (ЕУ) правом осигурања* (приредили Јован Славнић и Слободан Јовановић), Удружење за право осигурања Србије, Палић, 2012, стр. 45–58; цит. према: Слободан Јовановић, нав. дело, стр. 163.

18 Исто, стр. 164.

19 Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on taking-up and

ност II, функција контроле законитости пословања, као део функције управљања, постаје једна од кључних функција у компанији. Директива о солвентности II полази од тога да неким ризицима није поклоњено довољно пажње у прописима који се односе на солвентност, већ само у оквиру оних који се тичу функције управљања. Према мишљењу појединих аутора, друштва за осигурање треба да располажу ефикасним системом интерне контроле.²⁰

Солвентност II је веома модеран систем надзора осигурања заснован на моделу ризика. Основна намера овог регулаторног пројекта је да се ускладе системи надзора осигурања у Европи, и да се уговарачи осигурања заштите од невоља које доносе осигуравајућа друштва у немогућности да се изборе са великом кризом. Солвентност II представља систем раног упозорења, комбинујући захтеве компанија у погледу сопственог капитала и њихове изложениости ризику. Она препознаје и ризике губитака на финансијском тржишту, али и ризике специфичне за осигурање, као и оперативне ризике. Директива о солвентности II, такође, садржи и детаљније захтеве у погледу организације делатности осигурања.²¹

У циљу постизања и одржавања, те унапређења стабилности сектора осигурања, као важног сегмента финансијског сектора, НБС је 2016. године усвојила Стратегију за имплементацију Солвентности II у Републици Србији (у даљем тексту: Стратегија)²². Истовремено, имплементацијом и применом ЕУ легислативе у области осигурања, чини се значајан корак у приближавању сектора осигурања у Републици Србији и сектора осигурања у Европској унији. Како се у Стратегији ипак наводи, „даље приближавање националног и ЕУ сектора осигурања зависиће од опште економске ситуације и даљег унапређивања регулаторног оквира и праксе осигурања у Републици Србији.“

ЛИТЕРАТУРА

- Borselli, Angelo, „Unfair Terms in Insurance Contracts“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 13, бр. 2/2014, 7-15, стр. 8.
- 20 Peter Hauser, „Rastući značaj funkcije zakonitosti poslovanja na primeru austrijske ekonomije osiguranja“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 13, бр. 2/2014, 7-15, стр. 8.
- 21 Fabian Kühnhausen, „Direktiva o solventnosti II – status quo i koraci napred“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 15, бр. 3/2016, 49-55, стр. 49.
- 22 Народна банка Србије, *Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_5/strategija_solventnost_II.pdf, 18/01/2018

град, год. 10, бр. 2/2011, 36–42. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), of 25 November 2009.

- Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Службени лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља.
- Закон о осигурању – ЗО, *Службени гласник РС*, бр. 139/2014.
- Јовановић, Слободан, „Моралност у осигурању и друштвено одговорно понашање – стварност или циљ којем се тежи“, у зборнику: *Право осигурања Србије у транзицији ка европском (ЕУ) праву осигурања* (приредили Пјерпаоло Марано, Слободан Јовановић, Јасмина Лабудовић Станковић), Удружење за право осигурања Србије, Београд, 155-168, 2013.
- Kühnhausen, Fabian, „Direktiva o solventnosti II – status quo i koraci napred“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 15, бр. 3/2016, 49-55.
- Народна банка Србије, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, *Извештај за треће тромесечеје 2017. године*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_6/izvestaji/izv_III_2017.pdf, 19/01/2018.
- Народна банка Србије, *Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, Интернет, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/60_5/strategija_solventnost_II.pdf, 18/01/2018.
- Пак, Андреј, *Закључење и престанак уговора о осигурању*, докторска дисертација, Универзитет Едуконс, Факултет за европске правно-политичке студије, Нови Сад, 2016.
- Пјерпаоло, Марано, „Полна дискриминација у приватним уговорима о осигурању и право ЕУ“, у зборнику: *Изазови усклађивања права осигурања Србије са европским (ЕУ) правом осигурања* (приредили Јован Славнић и Слободан Јовановић), Удружење за право осигурања Србије, Палић, 2012, стр. 45-58.
- Tarasiuk-Flodrowska, Anna, „Klauzule zloupotrebe u potrošačkim ugovorima i ugovoru o osiguranju – Najnoviji trendovi u Evropi“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 13, бр. 1/2014, 21-30.
- Царић, Славко, Витез, Мирослав, Дукић-Мијатовић, Маријана, Веселиновић, П. Јанко, *Привредно право*, Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад, 2016.
- Царић, Славко, Витез, Мирослав, Раичевић, Вук, Веселиновић, П. Јанко, *Привредно право*, Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад, 2011.
- Царић, Славко, Витез, Мирослав, Веселиновић, П. Јанко, *Привредно право*, Привредна академија, Нови Сад, 2006.
- Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer

contracts, *Official Journal of the European Communities*, L 95/29.

- Hauser, Peter, „Rastući značaj funkcije zakonitosti poslovanja на примеру аустријске економије осигурања“, *Европска ревија за право осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Београд, год. 13, бр. 2/2014, 7-15.

Jelena D. Matijašević-Obradović, Maja S. Kovačević

INSURANCE AND TRAITS OF THE INSURANCE CONTRACT, WITH THE OVERVIEW THE FORMS OF ECONOMIC CRIME IN THE INSURANCE FIELD

Resume

Bearing in mind the basic topic, the paper at first analyzes the current solutions of the Law on insurance in relation to insurance activities and the solutions of the Law on Obligations in relation to the basic features of the insurance contract. Then was made a tabular overview of the largest insurance companies in Serbia, based on the criteria of the National Bank of Serbia as a supervisory instance over the operations of insurance companies, such as the structure of the insurance portfolio and the balance sum, all for the period of the third quarter of 2017. A special section of the article is devoted to forms of economic crime in the field of insurance, since it should be kept in mind that many forms of illegal acts can exist both, on the provider insurance side and on the insurance recipient side. In the context of everything analyzed in the paper, the authors concluded the importance of the instrument for controlling the legality of the business of insurance companies, which started with application at EU level in 2016. This is the EU Solvency II Directive, as a very modern insurance surveillance system. Implementation and application of EU legislation in the field of insurance is an important step in approaching the insurance sector in the Republic of Serbia and the insurance sector in the European Union.

Keywords: Insurance, Insurance Law, Insurance Contract, Insurance Companies, Solvency II, Economic Crime.